

ค่าความนิยมนั้นสำคัญไฉน

โดย.. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญลักษณ์ วิจิตรสารวงศ์
อาจารย์ประจำภาควิชาการบัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตามที่สภาวิชาชีพบัญชีได้มีการลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ “โครงการความร่วมมือเพื่อพัฒนาวิชาชีพบัญชี” กับมหาวิทยาลัยจำนวน 3 แห่ง เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2559 เพื่อช่วยเพิ่มพูนองค์ความรู้ในการเรียนรู้อาชีพบัญชี ในการนี้จึงมีโครงการเริ่มต้นด้วยการนำเสนอบทความเรื่อง “ค่าความนิยมนั้นสำคัญไฉน” ของอาจารย์จากคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การรวมธุรกิจ (Business Combination) เป็นกลยุทธ์ในการสร้างความเติบโตให้กับธุรกิจอย่างก้าวกระโดดและทวีความสำคัญมากขึ้นในปัจจุบันเนื่องจากเป็นการลดการแข่งขันกันเองในธุรกิจทำให้ลดต้นทุนเพราะสามารถประหยัดจากขนาดธุรกิจที่ใหญ่ขึ้น มีอำนาจการต่อรองทางธุรกิจมากขึ้น มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในสายธุรกิจซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการของตลาดได้อย่างครอบคลุมมากขึ้น ผู้ใช้งบการเงินมักจะพบสินทรัพย์รายการหนึ่งที่เป็นผลจากการซื้อธุรกิจนั้นคือ ค่าความนิยม (Goodwill) เป็นสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนในงบการเงินรวมของกลุ่มกิจการซึ่งเกิดขึ้นจากการที่บริษัทใหญ่ซื้อบริษัทย่อยในมูลค่าที่สูงกว่ามูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์สุทธิในบริษัทย่อยหรือเรียกสั้น ๆ ว่าซื้อของแพง และบริษัทผู้ซื้อที่มีภาระที่ต้องทดสอบการด้อยค่า (Impairment Test) ของค่าความนิยมทุกปี โดยไม่ต้องพิจารณาข้อบ่งชี้ของการด้อยค่าเหมือนสินทรัพย์ทั่วไป ถ้าบริษัทใหญ่ซื้อบริษัทย่อยในมูลค่าที่ต่ำกว่ามูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์สุทธิในบริษัทย่อยหรือเรียกสั้น ๆ ว่าซื้อของถูก (เกิดได้ยากในความเป็นจริง) ผลแตกต่างดังกล่าวเรียกว่าค่าความนิยมติดลบ (Negative Goodwill) ซึ่งกิจการจะแสดงเป็นกำไรจากการซื้อในงบกำไรขาดทุนรวมหลังจากที่ผู้ซื้อได้ทบทวนความถูกต้องของการประเมินราคาสินทรัพย์ และหนี้สินทั้งหมดอีกครั้ง

คำถามที่ชวนคิดคือค่าความนิยมนั้นให้ข้อมูลอะไรแก่ผู้ใช้งบการเงินและการด้อยค่าของค่าความนิยมมีประโยชน์ต่อการวิเคราะห์งบการเงินอย่างไรยังคงเป็นประเด็นที่น่าติดตาม ในเดือนพฤษภาคม 2559 ดิฉันได้เข้าร่วมการประชุมวิชาการ the 39th European Accounting Association (EAA) Annual Congress ที่เมืองมาดริด ประเทศเนเธอร์แลนด์ ด้วยเงินทุนสนับสนุนจากคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในงานดังกล่าวมีเวทีเสวนาเรื่องเกี่ยวกับค่าความนิยมและการด้อยค่าของค่าความนิยม ผู้ร่วมเสวนากล่าวถึงค่าความนิยมว่าประกอบด้วยองค์ประกอบทั้งหมด 6 ส่วนตาม Basis for Conclusions ของ IFRS 3 Business Combinations ดังนี้

ส่วนที่	รายการ
1	Measurement Conservatism
2	Recognition Conservatism
3	Going Concern Element
4	Synergies
5	Measurement Error of Consideration Paid
6	Overpayment or Underpayment

ส่วนที่ 1 เป็นผลต่างระหว่างมูลค่ายุติธรรมกับมูลค่าตามบัญชีของกิจการที่ถูกซื้อ เกิดจากการที่ราคาสินทรัพย์สุทธิของกิจการที่ถูกซื้อให้เป็นมูลค่ายุติธรรม ส่วนที่ 2 เป็นมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์สุทธิอื่นของกิจการที่ถูกซื้อแต่ยังไม่ได้รับรู้ในกิจการผู้ถูกซื้อ ได้แก่ สินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตนซึ่งมิได้มีการรับรู้รายการในงบการเงินของกิจการเนื่องจากไม่เข้าเงื่อนไขการรับรู้รายการ คณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการรายงานทางการเงิน

เงินระหว่างประเทศ (International Accounting Standards Board: IASB) เห็นว่าส่วนที่ 1 และ 2 ไม่ใช่ค่าความนิยมเนื่องจากเป็นมูลค่ายุติธรรมที่ควรสะท้อนออกมาในกิจการที่ถูกซื้อก่อนการคำนวณค่าความนิยมจริง ๆ ส่วนที่ 3 และ 4 เท่านั้นจึงเป็นค่าความนิยมหลัก (Core Goodwill) ส่วนที่ 3 คือความสามารถของกิจการที่ถูกซื้อโดยลำพังที่สามารถก่อให้เกิดผลตอบแทนส่วนเกินต่อสินทรัพย์สุทธิ ส่วนที่ 4 เป็นมูลค่ายุติธรรมของผลผลิตที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้นจากการรวมกันของสองกิจการ ส่วนที่ 5 เป็นความผิดพลาดที่เกิดจากการวัดมูลค่าจำนวนเงินที่จ่ายซื้อกิจการ และส่วนที่ 6 คือการจ่ายเงินซื้อสูงหรือต่ำกว่าความเป็นจริง ซึ่งส่วนที่ 5 และ 6 ก็ไม่ควรรวมอยู่ในค่าความนิยมอย่างยิ่ง

ธุรกิจที่มีค่าความนิยมเป็นจำนวนมากในยุโรป ได้แก่ ธุรกิจสินค้าอุปโภคบริโภค การสื่อสาร เทคโนโลยีสารสนเทศ สาธารณสุข ซึ่งมีค่าความนิยมต่อสินทรัพย์รวมมากกว่าร้อยละ 20 ซึ่งถือว่ามีความสำคัญต่องบการเงิน แต่ในปี 2012-2013 ที่เกิดวิกฤตการณ์หนี้ในยุโรปพบว่าจำนวนค่าความนิยมในช่วงเวลาดังกล่าวลดลงอย่างมาก ผู้เสวนากล่าวว่า ผู้ที่ควรให้ความสนใจค่าความนิยมในงบการเงิน ได้แก่ ผู้ถือหุ้นเพื่อประเมินการบริหารงานของผู้บริหาร เจ้าหนี้เพื่อประเมินสภาพคล่องและความเสี่ยงต่อการล้มละลายของลูกหนี้ นักวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินงานระหว่างบริษัทที่เติบโตจากภายในและบริษัทที่เติบโตจากภายนอก โดยการซื้อธุรกิจ และผู้บริหารเพื่อผลการดำเนินงานของหน่วยธุรกิจ

ผู้เสวนาได้ชี้ประเด็นว่า มาตรฐานการบัญชีในอดีตได้กำหนดให้ตัดจำหน่ายค่าความนิยม (Amortization) เพื่อทยอยรับรู้ผลตอบแทนส่วนเกินที่คาดหวังว่าจะได้รับ (Expected Excess Returns) ตามระยะเวลาที่ประมาณไว้ และการปรับลดมูลค่าของค่าความนิยม (Write-down) เพื่อสะท้อนผลตอบแทนที่เกิดขึ้นจริงซึ่งต่ำกว่าระดับที่คาดหวังไว้ อย่างไรก็ตาม มาตรฐานการรายงานทางการเงินปัจจุบัน ได้ยกเลิกการตัดจำหน่ายเนื่องจากมีแนวคิดว่าการตัดจำหน่ายค่าความนิยมไม่ได้ให้ข้อมูลที่เพียงพอต่อผู้ใช้งบการเงิน แต่กิจการต้องทดสอบการด้อยค่าของค่าความนิยมทุกปี หากมีการด้อยค่าเกิดขึ้นก็จะบันทึกขาดทุนจากการด้อยค่าในงวดที่เกิดและไม่สามารถกลับรายการด้อยค่าของค่าความนิยมได้อีกในภายหลัง ดังนั้น การด้อยค่าของค่าความนิยมในปัจจุบันจึงสะท้อนถึง (1) ผลตอบแทนที่คาดหวังจากการที่จ่ายซื้อธุรกิจในราคาสูง ซึ่งถูกรับรู้แล้วโดยกิจการผู้ซื้อ (คล้ายกับการตัดจำหน่ายค่าความนิยมในอดีต) และ (2) ผลตอบแทนที่ต่ำกว่าความคาดหวังจากค่าความนิยมของกิจการที่ถูกซื้อ (ทำให้ค่าความนิยมมีมูลค่าลดลง) ซึ่งสองปัจจัยนี้รวมกันอยู่ในผลขาดทุนจากการด้อยค่าของค่าความนิยมและเป็นสิ่งที่อธิบายให้ผู้ใช้งบการเงินเข้าใจได้ยากว่าการด้อยค่าเกิดจากปัจจัยใดกันแน่ ผู้เสวนาตั้งคำถามว่าผู้บริหารมีการใช้ดุลยพินิจในการบันทึกการด้อยค่าของค่าความนิยมเพื่อบริหารกำไรหรือไม่ ผู้เสวนาเห็นว่าประเด็นนี้ทำได้อีกขึ้นในปัจจุบัน เนื่องจากกิจการมีบรรษัทภิบาลที่ดีขึ้น เช่น ความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริษัท การกำกับดูแลโดยคณะกรรมการตรวจสอบ รวมถึงการเปลี่ยนไปใช้รายงานของผู้สอบบัญชีรูปแบบใหม่ที่มีการระบุเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ (Key Audit Matter หรือ KAM) ทำให้ตัวเลขทางบัญชีของบริษัทมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น นอกจากนี้

ผู้เสวนาได้ตั้งคำถามต่อไปว่าการด้อยค่าของค่าความนิยมโดยมิได้มีการตัดจำหน่าย เช่นในอดีตให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจของผู้ใช้งบการเงินหรือไม่ งานวิจัยสรุปว่าการด้อยค่าของค่าความนิยมมีประโยชน์เพราะให้

ข้อมูลในเชิงลบเกี่ยวกับประมาณการกำไรและกระแสเงินสดในอนาคต อย่างไรก็ตามมีผู้โต้แย้งว่าการด้อยค่าของค่าความนิยมอาจมิได้ให้ข้อมูลใหม่แก่นักลงทุนมากนัก เนื่องจากบริษัทมหาชนเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะอย่างสม่ำเสมอทาง Web Site หรือนักวิเคราะห์ที่ติดตามบริษัทและได้รับข้อมูลที่เปิดเผยโดยผู้บริหารผ่านทาง Conference Call เป็นประจำอยู่แล้ว ส่งผลให้การด้อยค่าของค่าความนิยมอาจมิได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์ต่อนักลงทุน ดังนั้น งานวิจัยบางส่วนจึงเสนอแนวคิดที่น่าจะกลับมาใช้วิธีการตัดจำหน่ายค่าความนิยมร่วมกับการบันทึกการด้อยค่าเช่นในอดีต เพื่อให้การด้อยค่าของค่าความนิยมสะท้อนผลตอบแทนจากการซื้อธุรกิจที่ต่ำกว่าระดับที่คาดหวังไว้ ซึ่งแนวคิดนี้ยังมีได้ข้อสรุปที่ชัดเจน และเป็นหน้าที่ของ IASB ที่จะศึกษาต่อไปว่าจะมีการเปลี่ยนวิธีการบัญชีสำหรับการด้อยค่าของค่าความนิยมหรือไม่

ระหว่างปี ค.ศ. 2007-2010 บริษัทในยุโรปมีการด้อยค่าของค่าความนิยมจำนวน 17.9 ล้านยูโร และในระหว่างปี ค.ศ. 2011-2014 มีการด้อยค่าของค่าความนิยมจำนวน 34.8 ล้านยูโร ซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างมาก แสดงให้เห็นว่าบริษัทมีการด้อยค่าของค่าความนิยมเป็นจำนวนมากในช่วงที่ภาวะตลาดติดลบ สิ่งที่น่าจับตามองหลังจากประเทศอังกฤษตัดสินใจออกจากอียูหรือปรากฏการณ์ Brexit ในปี ค.ศ. 2016 คืออาจมีหลายบริษัทในอังกฤษ ยุโรปและประเทศอื่น ๆ ทั่วโลกที่ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจจากเหตุการณ์ดังกล่าว ส่งผลให้กิจการที่เคยซื้อไว้ไม่ก่อให้เกิด Synergies และ Cash Flow ตามที่คาดหวังอีกต่อไป และทำให้เกิดการด้อยค่าของค่าความนิยม (Goodwill Impairment) ปรากฏในงบการเงินของบริษัทเหล่านี้เป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นข้อบ่งชี้ว่าอาจมีปัญหาในการดำเนินงานต่อเนื่องตามมา

อ้างอิง

- สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์, มาตรฐานการรายงานทางการเงินฉบับที่ 3 (ปรับปรุง 2558) เรื่อง การรวมธุรกิจ
- สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์, มาตรฐานการรายงานทางการเงินฉบับที่ 36 (ปรับปรุง 2558) เรื่อง การด้อยค่าของสินทรัพย์
- Danjou, P., N. Hellman, F. Poli, and A. Schatt. Accounting in Europe and EAA Financial Reporting Standards Committee (FRSC)- Does the Accounting for Goodwill and Other Intangibles Really Matter? EAA Annual Congress Symposium 2016.